

BES^eDA

E L E K T R O N S K A K N J I G A

Fran Erjavec

Ni vse zlato, kar se sveti

O M N I B U S

BESEDA

Fran Erjavec

**NI VSE ZLATO,
KAR SE SVETI**

To izdajo pripravil

Franko Luin

franko@omnibus.se

ISBN 91-7301-132-0

beseda@omnibus.se

www.omnibus.se/beseda

Prvo poglavje

Kam si se spet napravil? — Pa čemu bi še vprašala, ker dobro vem, kam si se napotil. Ali ti res ni mogoče nobenega dne prebiti brez pijače?»

Tako je kmetica srednje dobe, sedeča pomladnega dne pred hišo in vijoča prejo, ogovorila moža stopivšega čez prag.

»Na Log grem pogledat. Pravijo, da mi je zadnja voda na senožet proda nasula. Nočnega silnega dela nimam.«

»Vem, da greš na Log, ali ne toliko zaradi senožeti, kakor Dragarjevemu vinu na ljubo. In dela nimaš? O sveta pomagalka! Poglej okrog sebe, ali prav ne kriči vse po gospodarju? Poglej ga soseda, od ranega jutra ti že dela in bo delal še v mrak.«

»Kaj meni mari drugi ljudje, najmanj pa ta sosed. Čemu li imam hlapca? In če pijem, pijem za svoje, živa duša nima se v to vtikati.«

»Motiš se! Če nobeden drugi ne, imam to pravico jaz, žena tvoja. Zase mi ni, jaz z božjo pomočjo že kako prebijem in pretolčem še ta leta, ki mi jih je Bog namenil, ali za otroka mi je, ta dva se mi smilita.«

»Nič hudega jima ni. Lačna menda vendar nista?«

»Lačna dozdej res še nista in upam, da tudi ne bosta, dokler mi ljubi Bog ohrani zdravje. A poglej ju, kako sta oblečena! Tonček vso zimo ni mogel ne v šolo ne h krščanskemu nauku in ne k maši. Vsi njegovi vrstniki pojdejo zdaj k prvi izpovedi, samo naš ne. In zakaj ne? Zato ne, ker ni imel in še nima čevljev. Prazniki so pred durmi, a Anica nima poštenega praznjega krila. O sebi molčim. Tako nizko je padla Čerinova hiša. In poglej tudi sebe. Ali je kdaj kakšen Čerin ob nedeljah hodil v taki ogoljeni obleki in v takih zrabočenih čevljih? Sram te bodi!«

»Pridigati res znaš. Večna škoda, da ne smeš na propovednico. Za čevlje je pa že poskrbljeno. Valje drugi teden pride Strgulčev Ivanec v hišo in pošije vsem, kar bo treba. Anica dobi tudi krilo. Ne boj se, dokler sem jaz še tu, otroci moji ne bodo raztrgani hodili.«

»Kaj, ne hodijo zdaj? In kam še pridemo ako pojde tako dalje? Pomisli, kaj si imel pred petnajstimi leti in koliko tega je še danes tvojega. In kaj ostane po tebi sinu, ako boš delal, kakor si začel?«

»Molči! Tega ti ne umeješ. Oddal sem samo nekatere kose, ki so mi bili z nerok. Ne skrbi ti zastran mojega gospodarstva, jaz že vem, kaj delam.«

»Ne veš, ne! Tako hudoben vendar nisi, da bi z vedenjem in premislekom zapravljaj. Srce ti je otrplo za nas, ti zdaj poslušáš le svoje vinske bratce. Mi doma se

potimo in ubijamo, ti pa popivaš in ponoči in podnevi mešaš tiste peklenske podobice. Tvoja žena in tvoja otroka doma oskodevajo, ti pa druge z vinom zalivaš.«

»Koga neki jaz zalivam?«

»Zalivaš, zalivaš! Jaz sicer ne hodim za teboj, tudi ne povprašujem, kaj počenjaš, a ljudje mi vse prinašajo v hišo, četudi jih odganjam.«

»No, ali boš s svojimi litanijami skoro pri kraju? Le še povedi, ako imaš kaj na srcu. Danes sem pri volji poslušati te, drugikrat ne vem, kako bi bilo.«

»Kdo drugi ti bo, ako ne jaz? Moram ti povedati, četudi nič ne pomaga. saj olajšam si srce. Tudi srama ni- maš več, vse si utopil v vinu. V nedeljo po noči so te pri Dragarju vinski bratje, ki si jim želodce do vrha nalil, naposled izpehali iz hiše in te pijanega vrgli pod kap. A včeraj si vendar spet lezel tja in tudi zdaj si se napravil doli. Res, sram te je prav toliko, kolikor volka strah.«

Zdaj mu je bilo preveč. Ugovarjal sicer ni, bodisi ker je dobro vedel, da je vse res, kar mu žena očita, bodisi da ga ni bila volja prepirati se s suhim grlom. Samo nekaj je mrmljal o strupenih babjih jezikih, potem pa je ubral med njivami stezo nizdol proti Logu.

Ne govoril bi resnice, ako bi trdil, da ga ženine besede niso prav nič zbudle. Saj včasih, zlasti ponoči, kadar ni mogel spati, vzbujala se je tudi njemu vest in mu govorila skoro tako kakor žena. Prišli so mu včasih celo

trenutki, ko je sam v sebi priznal, da ne dela prav in da bo treba kreniti na drugo pot. Volja, poštena volja, da se poboljša, bila je večkrat tu, ali meso je bilo slabo in nikoli ni moglo odbiti izkušnjave. kadar je zopet sedel pri vinu, udušil je v njemu vse dobre nakane.

Blaž Čerin je bil pred leti najtrdnejši kmet pod visokim Kolkom in še tedaj, ko govori naša pripoved o njem, prištevali so ga, kar se tiče imetka, vedno še k boljšim. Po očetu je dobil čisto kmetijo z lepimi gozdi. Daleč naokrog nobeden ni imel takih senožeti, nobeden toliko lepe živine. Dokler je stari še živel, je bilo vsem prav, a po očetovi smrti se je vse predrugačilo. Pogosto je zahajal v bližnji trg, sprva res po opravkih, ki jih je imel pri oblastvih, pozneje pa tudi večkrat brez potrebe. Tu se je okoli imovitega in radodarnega Čerina jela zbirati žejna in lačna gospoda najnižje vrste. Jedlo, pilo in igralo se je po cele noči, plačeval je navadno vse Čerin, ali baron Čerin, tako so namreč te pijavke imenoval kmeta, kateremu je res ugajalo, da se okoli njega suče toliko za čudo ponižne gospode. Čerin je imel toliko zemljišča, da je smel po svojem sam loviti, ali kakor njegov oče, tako tudi on nikoli ni mislil na lov, zdaj pa so ga ti gospodje pregovorili, da je še od svoje razhodne občine vzel lov v zakup. In zdaj se je pričelo tržanom pravo veselje. Ob nedeljah in praznikih je pokalo po dolini kakor v vojski. Ustrelili ti lovci res niso mnogo, toliko več

so pojedli, največ pa popili. Plačnik za vse je bil baron Čerin. Njega in njegovo žejno lovsko družbo so poznale vse krčme po dolini. Resnica je, da se je baronu večkrat pripetilo, da ni imel cesarskega denarja pri sebi, a kaj zato? Saj krčmarji so znali pisati in so tudi radi pisali, zlasti ker jim baron ni na prste gledal, v glavi pa vsega tudi ni mogel držati, dasi je imel dosti dober spomin. Ti krčmarji so bili dobri ljudje in niso pritiskali Čerina zastran plačila. Čakali so, da se je več nabralo, in še tedaj dolžniku ni bilo reba gotovega denarja šteti. Ti dobrosrčni možje so jemali namesto denarja tudi les. To je bilo Čerinu prav po volji, ker pri tem ni imel nič dela, vse so sami posekali in iz gozda spravili. Pri posekavanju se je pa takšen poštenjak navadno uštel, ali nikoli ne sebi v škodo. In tako je prišel čas, ko so vse pile (žage) po dolini rezale Čerinove krlje.

Nekega dne pride po naključju v svoj gozd pod Slemenom, v katerem je dajal krčmarjem sekati. Ni ga več poznal, tako grozno so ti gozdni žužki gospodarili v njem. Mož je sedel na podrto hojo in se prijel za glavo. V srcu mu je vrelo, nobene prave misli ni mogel ubrati. Škodo, veliko škodo so mu napravili. Ali koliko kdo, tega ni vedel. In koga hoče tožiti, ker se pri nobenem ni spominjal, koliko hoj je smel posekati. Oglašala se mu je tudi vest in mu glasno očitala: sam si kriv, sam si kriv. Grozil in rotil se je sicer, da bo vse krčmarje tožil, ali

ostalo je le pri grožnji. Nekaj dobrega je vendar Čerinu prinesel ta dan. Lovskemu razgrajanju je bilo konec. Ko se je za drugo nedeljo napovedala znana lovska družba, pričakoval jo je, kakor navadno, toda ne s puško ob rameni, temveč z gorjačo v roki ter je lačne gospodke razgnal z grdimi psovkami.

Tega nobeden ni bil bolj vesel nego Čerinova žena. Mislila si je, da to pomeni popoln preobrat v življenju njenega moža, in nekaj časa je bilo res videti, da bo tako. Ali prehitro je spoznala, da se je varala. Čerin brez vina in brez družbe ni mogel biti. Oboje je našel pri Dragarju na Logu, najprej vino, a družba je prišla sama od sebe. Dragar je bil edini krčmar v dolini, katerega se je Čerin prej nekako ogibal in zato se je Dragar pri njem najmanj okoristil. Tem tesneje se ga je oklenil zdaj. Za njim sta hitro prilezla dva kmeta, ki sta malone že odgospodarila, potem neki žagar, na katerega so imeli orožniki posebno pazko, ker so ga imeli na sumnji, da je v zvezi z laškimi ponarejalci našega denarja, in naposled neki bivši pisar, ki pa je izgubil službo in je zdaj ljudem proti plačilu in vinu delal vsakovrstna pisma. Klicali so ga dohtar.

To so bili Dragarjevi stanovitni gostje, pridružila se jim je včasih kaka druga vinska mušica, zlasti kadar je bil Čerin široke volje. Takrat je poleg njega lahko pil vsak, kdor mu je dal dobro besedo. Največ se je pa pri

tem okoristil Dragar. Čerin denarja navadno ni imel, in če ga je tudi imel, za vino mu ni šlo od rok. Tudi hoj ni dajal več sekati, ali prav lahko sta ga pregovorila Dragar in dohtar, da ima preveč sveta, da bi mu bilo samo v prid, ako bi oddal nekoliko manjših kosov, ker bi potem ostalo lahko bolje obdelal. In tako je Dragar, ki si je pred nekaj leti kupil na Logu toliko sveta, da si je nanj postavil hišo, dobil od Čerina zdaj ogradico, zdaj njivico, k letu spet eno in tako dalje. Ko je zdaj Čerin po senožehtih stopal nidol proti Logu, ni mu bila na misli s prodom zasuta senožet, temveč premišljal je, kje bi dobil nekaj denarja, da bi obul in oblekel sebe in družino. Tisto, kar je ženi govoril o Strgulčevem Ivancu, ni bilo nič res. Nič ni govoril in denarja ni imel, da bi kupil usnja. A kje ga dobiti? — Pri mesarju ali pri Dragarju? Mesar mu je lani in letos odvedel že toliko živine, da Čerinu samemu ni dalo srce, da bi spet tega moža klical. Torej ostane edini Dragar.

Zdajci ugleda pred seboj starega, sključenega moža, ki se je počasi ob palici pomikal v reber. To je bil sosed Volk, mož stare korenine in starega poštenja. Bil je pokojnemu očetu najboljši prijatelj in njega je držal pri krstu. Ta mož je bil Čerinu huda vest. Sicer ni mnogo govoril, vrgel mu je le kako besedo in ga z malimi, sivimi očmi nekam čudno pogledal. Čerinu se je pa zdelo, da mu starec vidi na dno duše in vsaka njegova beseda

ga je zapekla kakor živ ogenj. Zatorej se ga je tudi na lepem potu ogibal. Ko je zdaj moža ugledal pred seboj, ni si nič pomišjal, temveč krenil je v stran in skočil v jarek, kjer je curela plitva vodica. Tu je čakal, da bi starec prešel. A živo, dasi staro oko ga je še ujelo, in ko je korakal mimo njega, kričal je glasno: »Hou, hou! Volk gre, zajci beže, volk gre, zajci beže!« Čerina je bilo malo sram, a vendar mu je bilo prav, da je stari šel po svoji poti in da se ni dalje vanj zadiral.

Pri Dragarju ni bilo še nobenega gosta, kar je bilo Čerinu po volji. Tem laže se bo dalo govoriti. Pa bahavemu Čerinu danes za čudo beseda ni hotela prav iz grla. Naпослед vendar blekne za osemdeset goldinarjev. Ali Dragar danes na tisto uho ni hotel nič prav slišati, češ da vina mu še že da, gotovine mu pa ne more, ker mu je plačati vino. Čerin ni bil vaje od krčmarjev slišati takih besed, zatorej je Dragarja nekako neverno pogledoval in stresal z glavo, ali ta je bil danes tudi kratko nasajen in ni dal k sebi. Čerinu se je obesil nos, čemerno se je držal in nejevoljno presukaval izpraznjeni kozarec med rokama. Celo vino mu danes ni šlo v slast. V dober čas vstopi dohtar, pogleda Čerina, pogleda Dragarja in takoj je vedel, kaj je med njima. Hitro je posegel vmes in predno je minilo pol ure, omečil je Dragarja, da je obljubil najprej petdeset goldinarjev in jih potem dodal še deset. A dal jih je samo proti temu, da se z mesta naredi pismo,

katero mu za ta dolg in za popito in neplačano vino daje v zalog Čerinovo senožet na Logu, katera pa zapade Dragarju v last, ako je v dveh letih ne reši. V tem pa bo Dragar za obresti senožet kosil.

Čerinu so se sprva pogoji zdeli silno trdi, a ko je Dragar predenj položil šest cesarskih podob, pobral jih je in spravil, ne da bi bil še kaj ugovarjal. Poslal je po Strgulčevega Ivanca, katerega v krčmo ni bilo treba dvakrat klicati. Prišel je, ali kakor bi se bilo danes vse urotilo proti Čerinu, stavljal se je tudi šivar po robu, češ da zdaj tako hitro ne utegne, ker ima dela za štiri roke. A ko je Čerin pred žejnega smolarja dal postaviti polič rumenega vina, minila je moža vsa hudomušnost. Zadal je možko besedo, da bo do oljčne nedelje Čerin in njegova družina obuta.

Žagarja tisti večer ni bilo, zato je tudi ni bilo nič igre. Ostala malodoberna družba je bila tiha in poparjena, ker je videla, da Čerin ni pri volji. In res je vstal v mraku od Dragarjevega vina in se je napotil proti domu. Kaj takega se mu že zdavno ni pripetilo.

Temna noč je padla že na zemljo, ko je prišel Čerin domov. Hlapec in dekla sta bila pri živini v hlevu. V izbi je bila tema, toda v postranski izbici je gorela luč. Čerin vstopi. V izbici ga niso opazili, ker so bile duri priprte in ker je mati z obema otrokoma glasno molila. Čerin postoji za hip in posluša, že je mislil oditi, a prilete mu na

uho ženine besede: »Molimo še očenaš za očeta, da bi mu Bog dal ljubo zdravje in ga privedel na pravo pot.« In otroka sta s tresočim glasom molila za svojega očeta. To je možu padlo na srce. Mehki glas nedolžnih otrok ga je pretresel bolj, nego bi ga bila mogla karajoča beseda grmečega govornika, segel mu je v dno duše. Že je hotel stopiti v izbico, prižeti ženo in otroke k srcu in jim naznaniti, da je Bog uslišal njih molitev in da je že na pravem potu. Ali neka plahnost in čut sramote sta mu ustavljala nogo, potihoma gre iz izbe in poišče svoje ležišče. Ali zaspati ni mogel. Premišljal je svoje dosedanje življenje, tako neumno in prazno in tako pogubno dobri- ma otrokoma in zlata vredni ženi. In kesanje, pekoče kesanje mu je polnilo dušo. Ako mu to sedanje mišljenje zopet ne izhlapi, kakor jutranja rosa na soncu, potem stoji Čerin na odločilnem razpotju.

Drugo poglavje

Ko je drugega dne pokal zor, bil je Čerin že iz postelje, poklical je hlapca in mu velel pripraviti orodje, da gresta kopat v ogrado. Hlapec si je mel oči in dolgo ni mogel prav verjeti, da stoji gospodar pred njim. Predno je še žena vstala, šla sta na delo. Dekli je naročil, naj jima Anica prinese kosilo v ogrado. Delala sta ves dan, da ju je pot oblival. Zlasti pri Čerinu, ki se je bil zadnji čas delu odvadil, imel je vsak lasec svoj kanec. Zato mu je pa tudi jed šla v slast, kakor že dolgo ne, in ko je zvečer prišel domov, je videl okoli sebe samo vesele in srečne obraze. Ta dan je bil zadovoljen sam s seboj.

Drugo jutro je bil Čerin spet pri delu. Opazil je, da ima pašnik, ki je na eni strani mejil na ogrado, prav dobro zemljo in da bi se na to stran dala ograda razširiti. Razdril je torej tu ograjo in jel kopati ledino. Kopalo se je težko, ali čimdalje je kopal, tem večje veselje je imel z delom. Zdaj dokoplje do neke kamene žile, ali kamen je bil mehak in škrilav. Bila je opoka. Že je odvalil nekoliko škrlj, ko se mu pod kopačem nekaj zabljšči. Čerin se pripogne, pobere škrlico in izlušči iz nje sijajno kocko. Čerina je pogrelo in neka neznanska strast ga preleti pri

pogledu na te kocke. Moj Bog, to je zlato, čisto, pravo zlato. Kako bi se drugače tako svetilo in rumeno je tudi. Tedaj so vendar resnico govorili stari ljudje, ki so pravili, da je v Bogatinu polno zlata in da ga Lahi odnašajo na tovore. In če ima zlato Bogatin, zakaj ga ne bi imel tudi Kolk, ki je Bogatinu bližnji sosed. Hvaležno pogleda proti nebu in vroča zahvalna molitev mu prikipi iz radostnega srca.

A hlapec je blizu. Ta ne sme o tem ničesar vedeti. Treba ga je odpraviti. Čerin malo pomisli, potem ga pošlje domov po sekiro in mu veli iti sekati leščevje, da se z njim zagradi novi kos ograde. Ko je hlapec odšel, spusti se Čerin na kolena in začne brskati po razdrobljeni opoki. Po dolgem iskanju najde še eno zrno, hitro potem spet eno, še večje. A ko je odvalil novo plast, pobiralo mu je kar oči, zrno se je lesketalo pri zrnu. Sname si klobuk in pohlepno vanj pobira dragoceno rudo. Ko je pobral, odkoplje si novo skrilj, za njo drugo. Vsaka je dala nekaj, ta več, ona manj. Tako je drobil opoko in pobiral do mraka ter je nabral do pol klobuka.

A kam pa zdaj z blagom? Domov ne! Živa duša o tem ne sme vedeti, tudi žena ne. Zaklad je treba skriti ali zakopati ga. A kam? Misli, misli. Naposled se domisli duple v stari lesniki, ki je stala v gošči, ne daleč od pota. Tja gre, razprostre svojo ruto po tleh, nanjo usuje zlato, zviije jo in zveže ter shrani v duplo.

Pri večerji je sedel zamišljen poleg žene. Malo je govoril, jedel pa še manj, dasi je delal ves dan. Poznalo se mu je, da ga nekaj vznemirja. Skoro vstane in gre spat. Spat je šel, a spal ni. Vso noč mu sen ni stisnil oči. Vsakovrstne misli so mu rojile po glavi, a vse so se vrtele okoli njegovega zaklada. Bal se je, da bi mu ga ponoči kaka žival ne razbrskala in ne raznesla in da bi ga kdo pri delu ne bil opazoval in mu zaklada ne pobral. Največ pa ga je skrbelo, kje in kako bi ga spravil v denar. Strah ga je bilo, da bi kakemu sleparju ne prišel v roke, ali da bi kaka zvita buča ne izvlekla iz njega, kje se dobiva tako blago. Kam tedaj z zlatom? V Gorico? Ne, v Gorico nikakor! Tam ga koliko toliko poznajo in prehitro bi se razsulo njegovo bogastvo. V Ljubljano tudi ne. Predolga je pot in tudi prave vere nima do ljubljanskih zlatarjev. Na Laško pojde in nikamor drugam. V Staro mesto ali pa še celo v Videm. Starski in videmski zlatarji najbolje poznajo zlato, zlasti pa tisto, katero se dobiva po teh gorah. Kaj niso nekdanj hodili Lahji po zlato v naše kraje? In kdo ve, ali ne hodijo še zdaj! On sam je že večkrat videl kakega neznanega človeka pohajati po teh hribih. Česa bi ti ljudje iskali tukaj, če ne zlata?

Na Laško pojde tedaj. A kdaj? Čim prej, tem bolje, da bi vsaj vedel, na čem je. Precej jutri, ali pa kar zdaj, še pred zoro. Vsaj ga ljudje ne bodo srečevali in izpraševali, kam in po kaj. Skoro po polnoči vstane, obleče se in pre-

budi ženo, ki preplašena dolgo ni mogla umeti moža. On jo pomiri, pove ji, da mora dva, tri dni zdoma, pa da naj je to ne skrbi, na dobrem potu je, ki mu prinese srečo in obilje, ako Bog da. Vroči ji razen desetih goldinarjev tudi ves denar z naročilom, da sebi in otrokoma oskrbi potrebno obleko. Potem vzame iz skrinje staro usnjeno mošnjo, v kateri je pokojni oče hranil srebrni denar, prekriža otroka, seže ženi v roko in odide v gluho noč.

Zunaj je bilo precej tema, a njega to ni motilo, ker poznan mu je bil vsak grm, vsak kamen. Na mah je bil pri stari lesniki, izvlekel je dragoceni zaklad in se z njim napotil nizdol. Hitro je bil v dolini in potem je urno koračil po gladki cesti. Živ krst ga ni srečal. Ko je v Tolminu zvonilo sveto jutro, bil je že na Volčanskem polju. Tu je pretresel svoje zlato v mošnjo, dobro jo zadrnil in zavezal ter zavil v ruto.

V Volčah je krenil na desno v dolino Kamenico in potem se obrnil v breg. Bil je že nekoliko truden, ali ni si dal miru, vedno više in više ga je gnal pohlep. Ko je posijalo sonce, stal je na Dreki in skoraj potem na Slemenju, prav na meji Goriške dežele in laškega kraljestva. Tu si je odpočil. Zleknil se je v zeleno travo, a svoj si zaklad potisnil za glavo. Tu je ležal na jutranjem soncu in delal načrte in naklepe. Kakih osemsto goldinarjev je za stalno vredno blago, katero nosi s seboj, tudi ko bi ga

kupoval brat od brata. A koliko tega pa še leži zakrito v njegovi ogradi! Kadar pride z denarjem domov, bo prvo, da vrže Dragarju v zobe tista ušiva dva stotaka. Ne bo je Dragar kosil Čerinove senožeti, nikdar ne. Potem si bo natanko ogledal svet in kar je te zlate žile in še ni njegovo, pokupil bo od sosedov. Kaj bo potem, tega še sam prav ne ve, toliko vendar zna, da bo živel kakor mali cesar in še celo zlat denar bi koval, ako mu dovolijo.

Tako je sanjaril Čerin na Slemenu in v teh prijetnih sanjah sta mu hitro minili dve uri. Sonce je že visoko odskočilo od gora, ko se je naš zlatokop napotil proti Bregu, prvi vasi na beneški strani. Tu si je v krčmi dobro okrepčal onemoglo telo in se potem razpoložil po klopi ob zidu ter nekoliko zadremal na zlatem, četudi trdem vzglavju. Na daljnem potu se je vstavil še v Sv. Petru, ker so mu rekli, da ondi bivajo zadnji Slovenci, s katerimi se lahko še po domače govori. A dolgo se tudi ni mudil, gnalo ga je dalje v Staro mesto, kateremu pravijo tudi Čedad. Prašen, truden, žejen in lačen je dospel do tja še pred sončnim zahodom.

Dolg pot ga je močno utrudil, a vendar je šel še po mestu. Hitro je prehodil vse velike ulice, a na tem izprehodu naš Čerin ni imel oči za drugega, nego za zlatarske prodajalnice. Našel je dve. Pred eno je obstal in si nekaj časa ogledoval v oknu nastavljene uhane, prstane in drugo zlato lepočo. V žepu je imel pet zrn svojega zla-

ta, skrbno v papir zavutih, ker ni ga bilo volja kazati zlatarju ves zaklad, predno se nista pogodila za ceno. Eno teh zrn izlušči iz papirnega ovoja, drži ga k oknu in ga primerja zlatarjevemu zlatu. Ves zadovoljen stisne zrno v pest, ojunači se in pritisne kljuko na steklenih vratih. V prodajalnici je sedel majhen, suh možiček, ki ga ogori laški. V odgovor mu Čerin pomoli zrno in ga vpraša, če kupi tako blago. Mož presuče zrno v roki, potem stopi k oknu in potegne z njim po nekem črnem kamnu. Čerin ni obrnil ves čas oči od njega. Zlatar mu vrne zrno in naredi z rok znamenje, da to ni za nič. Čerina je zazeblo pri srcu, vendar izmota iz papirja še drugo, prav na štiri ogle vrezano zrno, ki se je še posebno lesketalo, in je poda možičku. Ta je pogleda pa mu je hitro da nazaj, niti na kamnu ga ni poskusil, kar se je Čerinu prav brezvestno zdelo.

»Beži, beži!« misli Čerin sam v sebi. »Ti človeče niti ne veš, kako je pravemu zlatu ime, kaj boš sodilo ti, ki v vsej prodajalnici nimaš toliko zlata, kolikor ga je v moji mošnji.«

Nejevoljen stopi iz prodajalnice in gre dalje iskat druge. Našel jo je, in sicer eno, v kateri je bilo nekaj več in lepšega blaga. V njej je stal mož, zajeten in trebušen, ali tudi tukaj se mu ni godilo nič drugače. Trebušnjak je sicer za silo še lomil neki jezik, kateri je imel v sebi kako slovensko besedo, ali tudi njega ni bila volja poslušati

Čerina in pogajati se z njim. Ker se je že mračilo, začel je zapirati okna in Čerin, hočeš nočeš, moral je iz prodajalnice, ne da bi bil kaj opravil. Srdit in potrj je šel iskat nočišča v gostilno, o kateri je v Sv. Petru slišal, da je v njej gospodinja Slovenka, iz Sedla doma. Ker si je bil njen priimek zapisal, našel jo je hitro. Pri Križu — tako se je imenovala gostilna — dobil je dobro jed in pijačo in pošteno domačo besedo, kar mu je posebno ugajalo. Prijazna gospodinja po ženski navadi izprašuje Čerina, kdo je in odkod in pozvedava, kaj ga je privedlo na Laško. Po nekih okoliših ji pove, da ima opraviti pri zlatarju.

»Ako kaj kupujete, svetovala bi vam, da greste v Videm. Ondi se bolje kupi.«

»Ne kupujem, prodajam.«

»No, tudi proda se v Vidmu bolje. Ondi je eden, ki premore pol milijona. Proti tistemu so tukajšnji pravi siromački.«

Nobena beseda bi Čerinu ne bila bolj ustregla, govorena mu je bila iz srca. Prav tako sodbo je že sam v sebi izrekel o čedadskih zlatarjih, pa naj si bodo suhi ali debeli.

Drugi dan je bila nedelja. Čerin je šel k prvi maši, potem pa je ubral pot proti Vidmu. Po poti se mu pridruži mož, ki je tudi slovenski govoril, kar je Čerina zelo oveselilo, ker ga je že skrbelo, kako se bo pogajal z videm-

skimi zlatarji, ki bržčas ne znajo slovenski. Pogodila sta se, da mu bo za tolmača, ako mu da dve laški liri, s čimer je bil Čerin zadovoljen.

Ko sta prišla v Videm, sta šla takoj na posel. Ne bomo natanko opisovali, kako se jima je godilo pri tem, kako pri onem zlatarju. Kakor bi se bili prej zmenili, vsi so se mu v zobe režali in bili so vsi ene misli in enega govorenja, da to ni zlato, temveč ničvredna železna ruda. Čerinu je upadlo srce, ali iskrica upanja mu je vendar še ostala. In to mu je upihal veliki bogataš, o katerem je govorila krčmarica v Čedadu. Ta mu je za vse blago ponujal pet lir, a ne kakor bi bilo kaj zlata v njem, ampak samo zato, ker so lepi kristali. Ali naš Čerin si misli: »Rad bi me prevaril, pa me ne boš.« Da bi to bilo železo, tega ni mogel verjeti. Četudi morebiti ni prav samo čisto zlato, nekaj ga je vendar. Kako bi mi drugače ponujal pet lir. Če on ponuja pet lir, vredno jih je morebiti sto.

Tako je modroval Čerin. V tem so zlatarji začeli zapirati prodajalnice in Čerina tudi ni bilo več volja hoditi okoli njih. Tolmač se je tudi poslovil od njega, ko mu je še prej zunaj mesta pokazal krčmo, katere gospodar je bil beneški Slovenec.

Čerin je bil od dolgega pota preveč utrujen, da bi bil mogel še tisto popoldne iti iz Vidma. Potreben je bil počitka. Pohajal in posedal je torej po mestnem vrtu. Žive

duše ni poznal, a to mu je danes bilo prav, vsaj ga niko ni motil v razmišljanju. Kako je prišlo vse drugače, nego je on mislil! Menil je, da se vrne z denarjem a zdaj mora paziti na vsak sold, da ga ne izda čez največjo potrebo. Skoparil je zlasti pri pijači. Morebiti kdaj vse leto ni popil toliko vode kakor zadnje štiri dni. A pri vsem tem ga je začelo skrbeti, kako bo izhajal s potnico. Ne misli namreč vrniti se po najbližjem potu domov. Trdna vera, katero je imel od laških zlatarjev, omajala se mu je po izkušnjah včerajšnjih v Starem mestu in po današnjih v Vidmu. Že mnogokrat je slišal, da je Lah samogolten in zvit. Vsi tudi niso enako govorili. Zvečine so res rekli, da je ruda brez vsakršne vrednosti. Ali to pa vendar ne more biti, ker mu je eden zanjo obljubil pet lir. Še v Gorico pojde. Kesal se je, kolikor se je mogel, da ni že sprva šel tja. Jutri bo vstal zarana in se napotil proti Gorici.

D drugega jutra je res koračil po dolgočasni ravani. Rad bi bil sedel na železnico, ali vožnja po njej se mu je zdela predraga. Koliko mu potem še ostane za potrošek v Gorici in za pot do doma? Zatorej je hodil peš. Nebo je bilo oblačno in vse je kazalo na dež, ki je v resnici začel padati, predno je še prekoračil avstrijsko mejo. V Bračanu je nekaj časa vedril, pa ker dež ni prenehal, šel je dalje in je ves moker prišel v Kormin. Tu se je okrepčal in dol-

go čakal lepšega vremena, a dež je padal vse dilj. Čerin je tedaj vzel spet pot pod noge in je o mraku ves iznemogel in do kože moker prišel v Gorico.

Tretje poglavje

Gorico je Čerin poznal. Ni mu bilo treba torej povpraševati po zlatarjih. Prvi na Travniku se mu je zdel prešibak, imel je namreč malo blaga razpoloženega v majhni omarici. Šel je naprej v bližnje ulice Rastel. Tu je vedel za tri ali štiri. Do prvega je imel največ zupanja, pri njem je tudi kupil poročne prstane, ko se je ženil. No, zlatar zdaj ni bil sam, imel je dva kupca, a Čerin bi se bil najrajši z zatarjem pogajal brez prič.

V drugi prodajalnici je sedela gospa in pletla nogavico. Čerin se nejevoljno obrne in gre dalje. Tretja je bila zaprta, v četrti je videl spet gospo z nogavico v roki in poleg nje delavca. Za Čerina dvakrat nič. Vrne se spet k prvemu in pri vratih od strani pogleduje v prodajalnico.

Čerin ni opazil, da na drugi strani ulice neki človek kakor senca hodi za njim in ne obrne očesa od njega. Bil je preoblečen policaj. Že na Travniku je videl stati Čerina pred zlatarjevo prodajalnico, a hitro potem ga je opazil v bližnjih ulicah pred drugim zlatarjem in zdelo se mu je, da mož noče vstopiti, ker so bili ljudje v prodajalnici. To je bilo policaju sumno. Mož je bil slabo oblečen, moker in blaten in v roki je imel nekaj težkega, v

ruti zvitega. Pogleduje za njim in kmalu ga spet vidi stati pred zlatarjem. Kmet sploh ni imel oči za drugo nego za zlatarske prodajalnice. Policaju je bil vedno bolj sumljiv. Kaj, ko bi mož nameraval kaj nepoštenega? Ničesar se ne ve. Zadnji čas se je večkrat čulo o takih drznih napadih celo ob belem dnevu. Policaj stopi čez ulico, položi roko na kmeta in pozveduje, kdo je, odkod je in česa išče tukaj. Čerin se prestraši in malo da mu ni strah zaprl besedo. To vedenje je policaja še bolj potrdilo v sumnji; skratka: veli mu, naj gre z njim. Čerin se ni prav nič ustavljal, šel je tem rajši, ker so se začeli okoli njiju zbirati radovedni ljudje in se je Čerin bal, da bi ga kdo ne spoznal.

Policaj ga privede na policijo. Tu ga začne neki gospod izpraševati. Čerin pove vso resnico in gospod hitro spozna, da je mož pošten, zato mu veli iti, kamor hoče. Glede rude je gospod sam mislil, da je morebiti vendar kaj vredna. Domisli se nekega znanca — profesorja. Temu napiše listek, da ga Čerinu in mu pove, da ga policaj odvede k nekemu gospodu, ki pozna take reči in mu zanesljivo pove, ali je to zlato ali ne. Z nobeno stvarjo bi ne bil mogel Čerinu boljše ustreči; zdaj vsaj zve, pri čem je. Zahvali se prijaznemu gospodu za pisemce in gre vesel za vodnikom.

V tem se je naredila noč in Čerina je malo zaskrbelo, kaj poreče gospod, da ga še ponoči nadleguje. Pa saj ima

v rokah pisemce, katero ga opravičuje. Vodnik ga vodi iz ulic v ulice in naposled stopi v neko hišo. Tu vpraša deklo, da li je gospod doma, in ko ta pritrdi, pokaže mu neka vrata in odide. Čerin potrka in ko se nekdo oglasi, vstopi. Pri mizi je sedel bradat gospod in bral neke knjige. Čerin mu vroči listek in ko ga ta prebere, pogleda kmetu bolj v oči. Kakor bi ne verjel sam sebi, privzdigne svetilnico, ki je stala na mizi, in mu posveti v obraz.

»Blaž, ali si ti?«

»Blaž sem, Blaž Čerin izpod Kolka. Ali me poznate?«
vpraša Čerin ves v čudu.

»Je li mogoče? Poznam te. A ti mene ne?«

»Ne da bi vedel.«

»Vseeno. To se zmeniva pozneje. Zdaj pokaži svoje blago!«

Čerin poseže v žep in pomoli zrno gospodu. Ta ga ni še prav v roko prijel, ko se nasmehne rekoč: »Mislil sem si, da bo kaj takega. Tedaj tudi tebe je premotilo!«

Čerin prebledi.

»Torej ni pravo zlato?«

»Nikakršno zlato. To je železni kršec, železo in žveplo. Zlata ni v njem niti za lek.«

Čerinu se pošibe noge.

Gospod mu pomoli stol.

»A vendar je lepo rumeno in tudi sveti se kakor pravo zlato.«

»Resnica! Zato je pa tudi mnogega premotilo. Nisi ti prvi in tudi zadnji ne boš. Zapomni si dobro: Ni vse zlato, kar se sveti.«

Zdaj vzame gospod iz miznice neko kresilo, stopi od luči obrnjen proti Čerinu in udari z jeklom ob rudo. Pod jeklom zažari iskrica, še ena, še več.

»Ali vidiš, da tvoja ruda daje iskre? Tako trda je. Zlato lahko režeš z nožem, poskusi pa rezati svoje zlato, škripalo ti bo, kakor bi hotel kremen rezati.«

Potem gre v kuhinjo in namigne Čerinu, da naj gre za njim. Tu položi zrno na železno ploščico in udari s kladivom po njem. Razpršilo se je in razdrobilo v črn prah. In ko je ta prah posul po žarečem oglju, zakadilo se je in zasmrdelo po gorečem žveplu. Čerin je odskočil in si zatisnil nos. Zdaj je bil preverjen, da profesor govori resnico.

Čerin je zdaj mislil oditi in poiskati si gostilno, kjer je že včasih nočeval. A gospod ga ni pustil. Velel je prnesti vina in kruha in rekel kuharici, da podviza z večerjo.

»No, zdaj mi pa vendar povedite, kdo ste in odkod, ki tako lepo po naše govorite,« prosi Čerin, ko sta sedela pri vinu.

»Tedaj me še nisi spoznal? Kaj pa, leta človeka izpremene. A jaz sem se tebe vendar hitro polastil. Vidiš, pred petindvajsetimi leti sva na isti klopi hlače trgala.«

»Kaj, midva da sva bila sošolca?«

»Kako pa! Ti si morebiti kako leto starejši od mene, a zato sva vendar prava sošolca. Nekdaj so še celo šteli, da smo si nekaj v rodu.«

»Midva v rodu?! — — — A, zdaj sem se iz boba izdril!« vikne Čerin in tlesne po čelu. »Pologarjev, kajne? Kdo bi vas spoznal s tako brado?«

»I, kako pa! Zato me pa tudi tikaj, kakor si me nekdam in kakor jaz tebe še zdaj.«

»O, da jaz nisem prej vedel, da si ti v Gorici! Govorili so zmerom, da si nekje daleč, sam bogvedi kje. In tudi domov te toliko let ni bilo.«

»Resnica! Polnih štirinajst let sem bil med Nemci, v Gorici sem nekaj dni čez pol leta.«

V tem je bila večerja gotova, dobra in obilna večerja, ki je šla Čerinu v posebno slast. Pozno v noč sta sedela in govorila o tej in oni stvari, največ o domačem kraju in vzbujala si spomine iz blažene mladosti. Pri teh pogovorih je Čerin opazil, da je profesor o vsem dobro poučen, dasiga tako dolgo ni bilo doma, in vsak čas je pričakoval, da začne padati toča tudi nanj in na njegovo zanimno gospodarstvo. Profesor je v resnici nekaj takega nameraval, ali prvi hip ni hotel razžaliti gosta. Saj bo jutri še dan. Čerin pa mu je moral povedati vse natanko, kje in kako je našel rudo in kod je hodil z njo.

Čerin je bil o jalovosti svojega zlatokopa do konca preverjen, ali neka misel mu vendar še ni dala miru. Ako

ta smrdeča in ničvredna ruda, katera je menda samo zato na svetu, da poštene ljudi moti in bega, res nima nobene cene, zakaj mu je zlatar v Vidmu zanjo ponujal pet lir? Ta pomislek tudi obznani profesorju. Nato mu ta razlaga na dolgo in široko, da ruda ni brez vse vrednosti, ali v denar se mora spraviti le tedaj, ako se nahaja v močnih žilah. Iz nje se dobiva žveplo, dela se tudi hudičevo olje in železni vitrijol. Na daleč prevažati jo, ne vrže, ker bi vožnja požrla vso vrednost. Torej je treba zidati tovarno na mestu in ako mogoče blizu kake železnice ali večje reke, da se more dobljeno blago po ceni odvažati na trg. Tovarne pa ne bo pameten človek zidal, predno se ni do dobra uveril, da bo imel dela leta in leta. A vsega tega tukaj ni. Ruda se nahaja v zrnih in nikjer pri nas ni misliti, da bi se kršec nahajal v debelih žilah.

»To je pa res,« govori profesor dalje, »da je kršec izpod Kolka v lepih kristalih, v pravih kockah, in taki imajo neko, četudi majhno vrednost za šole, kjer se mladina uči poznavati najnavadnejše rude in kamne. V ta namen je tvoja možnja vredna dva goldinarja in ta ti dam tudi jaz.«

»Kaj tudi ti to učiš?«

»Tudi jaz.«

»Potem te prosim, vzemi vse za šolo! Nisi solda ne vzamem. A prosim te, nauči jih dobro te naše mladeniče, da bo vsak poznal to sleparsko rudo, da ji nikdo

več ne pojde v past. Kar sem jaz te širi dni pretrpel, tega ne priželim nikomur, tudi največjemu svojemu sovražniku ne.«

»Prav! A za nocoj bodi dovolj! Jutri pa kaj drugega. Čas je, da greva počivat.«

Profesor je odvedel Čerina v prijazno izbo, kjer je bila zanj pripravljena dobra in mehka postelja. Trudni Čerin je hitro zaspal, a v snu je vso noč oprezoval okoli zlatarjev in se prepiral s policaji.

Drugega dne po zajtrku se je mislil Čerin odpraviti iz Gorice in kreniti proti domu. Zahvalil se je torej profesorju za dobri nauk in za vso postrežbo ter se je hotel posloviti.

»Danes mi ne boš hodil. In pešpota imaš že dovolj. Danes še počivaj, pojdi sedet v mestni vrt in po mestu pogledi. Opoldne je kosilo. Jutri zjutraj ob štirih te pošljem s pošto do Tolmina in doma boš še pred kosilom.«

In tako je bilo.

Pri kosilu je bil profesor nekam molčeč in Čerin je slutil, da se v tej tihoti zbira nevihta nad njegovo glavo. Zato mu tudi gosposko kosilo ni bilo nič prav v slast in lotila se ga je neka malodušnost. In takrat ga slutnja ni prevarila. Po kosilu je prišel v lug. Profesor je vse natančno vedel, kako je Blaž Čerin gospodaril zadnja leta, kako je baronoval in hodil po lovih, kako je popival in igral, kako so drugi sekali po njegovih gozdih in si pridobivali

njegova zemljišča, kako je zanemarjal družino in še več takega. Nemilo ga je lužil in zmikal ter mu brez usmiljenja našteval njegove grehe.

Čerin je povetil glavo in ves skrušen poslušal karajoče besede, ki so liki najdebelejše toče padale po njem.

Naposled se je vendar izpraznil hudouri oblak in je Čerin spet prišel do besede.

»Res je, vse je res, kar mi očitaš. Tako je bilo. Bilo je, pravim, ali, ako Bog da, ne bo več. Nekdaj je veljala moja moška beseda. Kar je Čerin rekel, ni oporekel. Zadnji čas res ni bilo vedno tako, ali spet pride Čerinovo moštvo v čast, ako me Bog ne udari. Zadajam ti danes pošteno besedo, da bom odslej drug človek. Tu, na mojo roko! In ker že vse poznaš moje nerodnosti, povem ti še zadnjo neumnost, katero sem naredil.«

In zdaj mu pripoveduje, kako se je pri Dagarju zadolžil in mu zastavil senožet.

»To senožet moraš takoj rešiti. Ni enkrat je ne sme Dragar kositi. Denar ti posodim jaz. Zvečer dobiš tristo goldinarjev, dvesto odšteješ Dragarju, ostalih sto imej za silne potrebe, posebno za zanemarjeno orodje. Od tega dolga mi boš plačeval obresti, kolikor boš mogel, a povrneš mi ga, kadar boš hotel. Toda čimprej se iznebiš dolga, tem bolje zate. O počitnicah pridem in pogledam tvoje gospodarstvo.«

»Janez, veruj mi, danes si storil dvojno dobro delo! In ako Bog da, ne boš se kesal.«

S temi besedami stisne krčevito roko profesorju in solze mu zaigrajo v očeh. S tem je bila stvar uravnana.

Popoldne sta se izprehajala po goriškem polju. Pogovarjala sta se o gospodarstvenih rečeh. Ne bomo na široko razpravljali, kako je profesor učil Čerina umnega gospodarstva. Jedro njegovih naukov je bilo:

»Dandanes ne moreš več tako gospodariti, kakor je gospodaril tvoj ded in tudi še tvoj oče. Nastopili so drugi časi. Preje se je živelo laže, vse potrebe so bile manjše. Dandanes je treba trdo delati in tudi z glavo delati. Bedak je vsak, ki misli po drugi poti do česa, in slepar je, kdor te uči drugače. Ti seješ preveč žita. Vem, da na tvojem svetu dosti dobro obrodi, ali to vendar ne velja, ker zdaj nima nobene cene. Sej ga toliko, kolikor ti ga treba za dom, drugod sej deteljo. Imel boš več piče in boljše piče, zato boš laže redil po več živine. Imel boš več gnoja in boš lahko gnojil tudi senožeti. Najprej si moraš napraviti gnojišče, kakor te jaz naučim. Posebno pa si dobro zabij v glavo, kaj ti zdaj porečem: Redi toliko živine, kolikor si je upaš prerediti, sena nikoli ne prodajaj. Ne prodajaj pa tudi nobenega teleta iz hleva.

Redi jih in prodajaj vole in krave. To bodi tvoj gospodarski evangelijski. Gozd čuvaj za slabe čase in za nenavadne potrebe. Tudi mlekarstvo si urediš drugače. Kakor

sem ti že rekel, jeseni pridem pod Kolk in te naučim tudi maslo delati. To pojde prav lahko, ker imaš pred hišo živo vodo, katero navrnemo v mlečni hram. Pozneje ti preskrbim tudi kupca za vse maslo, kar ga boš imel za prodajo.«

Tako je profesor učil Čerina, kateri ga je zvesto poslušal in v sebi počutil takšno veselje do gospodarstva, kakor še nikdar prej. Hudo ga je imelo, da bi spet bil pod Kolkom in da bi začel gospodariti po novem.

D drugega jutra je kakor preroben stopal po dolini proti domu. V trgu, kamor je prišel s pošto, ni se prav nič mudil in tudi dalje se ni ustavil nikjer. Samo pri Dragarju se je oglasil. Ni še dobro sedel, že postavi krčmar predenj polič vina, a Čerin ga na lahno odrine.

»Pred južino ne pijem.«

»Ti ne piješ pred južino?!« pravi krčmar porogljivo in se zagrohota ... »Morebiti misliš danes še maševati?!«

»Maševati ne mislim ni danes ni jutri, ali izpovedal bi pa lahko koga, prav za potrebo.«

Zadnjih besed Dragar ni umel. Neumno in prisiljeno se zasmee, potem pa pravi: »Morebiti pa spet ni tistega, ki izpod palca uhaja? Čudno ne bi bilo, ti si bil nekje po svetu in pot žre. Pa kaj zato? Saj veš, kje se pravi pri Dragarju.«

»O vem, vem! Pa nisem prišel pit. Pokaži mi pismo, katero je zadnjič dohtar spisal.«

»Kaj, zastran senožeti na Logu?«

»Da, tisto.«

Dragar zgane rameni in gre iskat zelenega pisma. Današnjega Čerinovega vedenja ne umeje. Gode se čuda in znamenja. Čerin se brani vina, skoro bo sveta konec.

Krčmar pride s pismom in ga nekako sumno pomoli Čerinu. Ta je pogleda in v istem hipu raztrže na kose, hkrati pa Dragarju poda dva stotaka.

»Tako! Zdaj sva bot in pa z Bogom!«

Dragarju je zastala beseda v grlu. Zapanjen stoji in pogleduje zdaj na stotaka v roki, zdaj spet za odhajajočim Čerinom. Moža je obhajalo neko čustvo, katero bi se dalo izreči z besedami: »Tega ptiča menda ne boš več skubil.«

Na domu so v tem bili v velikih skrbeh, zlasti gospodinja. Rekel je, da gre za dva ali tri dni zdoma, a danes teče že peti dan in še ga ni od nobene strani. Da bi se mu ne bila dogodila kaka nesreča. Žena je že pripravljala južino, ko Tonček v izbi zavriska: »Oče, oče!« in steče iz hiše, Anica pa za njim očetu naproti. In kako dober in prijazen je danes oče, tak že dolgo ni bil. Zdaj stisne tega, zdaj onega k sebi in radovoljno odgovarja na mnoga vprašanja. Presrčno pozdravi tudi ženo, katera je pustila južino in stopila za otrokoma.

»Kajne, dolgo me ni bilo? Zato bom pa odslej vedno doma, vedno pri vas, v petek kakor v svetek.«

Čerinka je strmela v moža, ki se ji je zdel ves drug, in ni vedela, ali sme verjeti svojim očem.

Popoldne je Čerin pripovedoval svoji ženi, kod je hodil zadnje dni in kako se mu je godilo. Povedal je vse po resnici in pravici. Zamolčal ni tudi tistega, kako ga je Pologarjev profesor lužil in stružil. Svojo pripoved je končal z besedami: »Menil sem, da ti prinesem kovanega zlata in srebra z laških ravnin. Tega sicer ni, prevarilo me je. Ali prinesel sem ti nekaj drugega, kar je morebiti še več vredno. Starega Čerina, tistega lahkoumnega in malopridnega sem slekel in ga pustil pri Lahih, a domov ti prinesel novega, prestrojenega.«

Čerinka je bila vsa blažena, srce se ji je tajalo pri teh besedah. Tako nje mož še nikoli ni govoril. O da bi ostal tak!

In ostal je. Sprva ga je časih še napadla izkušnja, a vselej se je še ob pravem času domislil moške besede, katero je dal profesorju. Vse se je čudilo temu preobratu, ker si ga ni vedelo raztolmačiti.

Poleti je Čerin dal pobeliti in počistiti zgoreno izbico, ako bi profesor prišel. In prišel je res in ostal pod Kolkom ves mesec in prihajal je potem vsako leto za nekaj tednov. Tega prihoda je vedno vsa družina bila vesela. Vsako leto se je potem pri gospodarstvu kaj delalo ali popravljalo, zdaj gnojišče, zdaj mlečni hram, potem hlev in prihodnje leto spet kaj drugega. In vse se je poz-

neje pokazalo kot potrebno in koristno. Stari Volk, katerega se Čerin zdaj ni več ogibal, pravil je vsakomu, kdor ga je hotel poslušati: »Ali ga vidiš, Čerina? Prej je razsipal z obema rokama, zdaj pa z vsemi štirimi spravlja podse. I, to ti bo res še mali baron.«

No, to se sicer ni zgodilo. Ali resnica je, da je Čerinova kmetija pod Kolkom, ko je dorasli Tonček nastopil gospodarstvo po očetu, bila spet prva v dolini, kakor je bila nekdanj, morebiti pa tudi boljša.

Čerin je pa na stara leta svojim vnukom rad pravil, kako je našel zlato rudo v ogradi in kako jo je prodajal po svetu. Vendar ni bilo zlato, temveč neki ničvredni smrad, a vendar je po njem nekaj našel, kar je več vredno, nego zlato in srebro, namreč dobrega prijatelja. Rad bi tudi učil in svaril mladi svet, naj se ne da preslepiti, kajti

ni vse zlato, kar se sveti.

www.omnibus.se/beseda

ISBN 91-7301-132-0